Kotiseutumme

KAUNIS AHLAINEN (2)

Avokalliot ja hiidenkiukaat

Teksti: Hannu Nummelin

Kuvat: Solja Sukanen

Taitto: Artturi Nummelin

Ahlaisten kyläyhdistyksen julkaisuja 2
2026

Ahlaisten avokallioista ja hiidenkiukaista

Ahlaisten kyläyhdistyksen kotiseutusarjan ensimmäisessä osassa kerrottiin siirtolohkareista. Nyt kädessäsi oleva osa 2 sisältää asiaa avokallioista ja hiidenkiukaista.

Avokalliot ovat leimaa-antava piirre etenkin Suomen rannikkoalueilla. Avokalliolla tarkoitetaan tässä puutonta tai lähes puutonta aluetta, jossa peruskallio on miltei kauttaaltaan näkyvissä. Avokalliolla kasvavan puuston määrä riippuu peruskallion päällä olevasta kivennäismaasta, kallion murtumista yms tekijöistä.

Metsätaloudessa avokalliot luokitellaan kitumaaksi (puuston kasvu alle 1 kuutiometri/hehtaari/vuosi) tai joutomaaksi (puuston vuosikasvu alle 0,1 kuutiometriä). Mänty on kuivuutta kestävänä yleisin avokallioiden puulaji.

Mitä tulee avokallioiden määrään, on tarkkaa tietoa asiasta vaikea löytää mutta näppituntuma on, että Ahlaisissa on avokallioita tavallista enemmän.

Suomessa avokallioita uhkaa rakennuskiven tarve. Soraharjut on jo paljolti siirretty teille ja rakennustyömaille. Seuraavana saattavat olla vuorossa kalliot.

Kallioillamme kasvavista jäkälistä yleisimpiä ovat palleroporonjäkälä, valkoporonjäkälä ja harmaaporonjäkälä. Kotiseuturetkeilijät muistakoot, että kallioilla kasvavat jäkälät uudistuvat hitaasti. Jäkälän keruu ei myöskään kuulu jokaisenoikeuksiin.

Kuvassa vasemmalta oikealle palleroporonjäkälä, valkoporonjäkälä ja harmaaporonjäkälä.

Tässä esityksessä kerrotaan muutamasta huomattavasta Ahlaisten avokallioalueesta ja niiden erityispiirteistä. Myös kerrotaan louhoksista ja hiidenkiukaista. Uskomme lukijan ymmärtävän, että tämä kirjanen ei ole mikään tieteellinen tutkimus. Lähdeviitteitä ei ole eikä kaikkia tietoja ole tarkistettu täysin luotettavista lähteistä.

Toivommekin saavamme tiedon, mikäli huomaat tässä esityksessä oikaisua vaativan virheen.

1. Nielpäkin kalliot

Nielpäkin kallio löytyy Mustahdentien ja Keikvedentien väliseltä alueelta. Jo kallion nimi on mielenkiintoinen, koska se on muuttunut niin perusteellisesti suomenkieliseksi kääntyessään.

Ruotsikielliseltä nimeltään se on “mjärdbäcksgrund”, tai “mielbäcksgrund, jossa “mjärd” lienee jonkinlainen kalasumppu, “bäck” on puro ja “grund” kallio tai kari.

Yksi arvaus on että näillä main meren pinnan ollessa paljon korkeammalla on ollut viileävetinen puro, jossa on säilytetty kaloja lämpimänä vuodenaikana. Mene ja tiedä!

Nielpäkin kallion lounaisosassa on miltei pystysuoria ja noin 10 - 15 metriä korkeita jyrkänteitä, joiden vaiheilla retkeilijän on syytä noudattaa suurta varovaisuutta. Jos jaksaa nousta kallion huipulle, saattaa retkeilijä kuin palkintona selkeällä säällä nähdä Meri-Porin savupiiput. Jyrkänteellä kerrotaan olleen huukajan pesä. Muistakaamme, että huuhkajan pesinnän häiritsemisen kieltää jo lakikin.

Lyhin reitti Nielpäkin kalliolle käy Mustalahdentieltä noin kohdasta 150.

2. Pärkee

Joen vasemmalla puolen paikassa, joka on Ahlaisten Kylänrannasta kilometrin alavirtaan Kristiskerinjokea, nousee pinta-alaltaan noin 10 hehtaarinen Pärkeenkallio jyrkkänä sitä ympäröivästä vesijätöstä. Pärkeen alkuperäinen ruotsinkielinen nimi Bergö.[1]

Pärkeessä on sekä loivia (“pärkeen loivat”) rinteitä että jyrkänteitä. Täällä aikoinaan kylän lapset ja nuoret esittelivät taitojaan suksilla. Lopuksi moni joutui sitten tarpomaan suksen palaset kainalossa kotiin.

Rämelaikuista saattaa hallakeväänkin jälkeen korjata hyvän mustikkasadon. Kylmä ilma valuu pois korkealta kalliolta. Pärkeenkalliolle pääsee myös maitse aivan Risöntien päästä.

3. Vareskallio

Kun tullaan Mustalahdentietä poispäin Sandön tieltä noin yksi kilometri alkaa oikealla pellon takana vilahdella laaja ja melkein puuton avokallio. Sen pinta-ala on noin 10-15 hehtaaria. Lounas - koillinen - suuntaiset polut johtavat notkoja pitkin kallioiden välistä aivan kuin joku olisi ne siihen suunnitellut.

[1] Tässä on esimerkki siitä, miten paikan nimi suomennetaan muuten kuin sananmukaisesti. Lisäksi näemme tässä, kuinka vokaali “ö” liudentuu vokaaliksi “e”. Tämä taas johtuu kielessämme olevasta ominaisuudesta nimeltä vokaalisointu

Kallion pinta on epätasainen. Pienissä notkoissa kasvaa tukkikokoa olevia mäntyjä. Korkeimmilla, tasaisilla kalliokumpareilla ei viihdy kuin jäkälä.

4. Navettomaankalliot

Ahlaisten kirkolta kilometrin verran etelään tultaessa näkyy oikealla kallioinen, mäntyä kasvava mäki, Navettomaa. Rämelaikut ja notkot tuovat vaihtelua maastoon. Mäen huipulla on teleliikennemasto.

Puuta kasvaa melko runsaasti ehkä johtuen vaihtelevasta maastosta. Myös rämelaikuissa kasvavat varvut rehevänä ja korkeana “metsänä”. Jos mustikkasesongin aikaan nuorimmat marjamiehet keksivät kätkeytyä suopursun sekaan, ei heitä helposti löydä ellei ilkikurinen nauru sitten kätköä paljasta.

Täällä valkoiseen armeijan sotilaat jääkärikenraali Paavo Talvelan johtamana taistelivat torppareista, suutareista ja sepänsälleistä koottua punaista armeijan tapaista vastaan kevättalvella 1918. Lopputuloksen tiedämme.

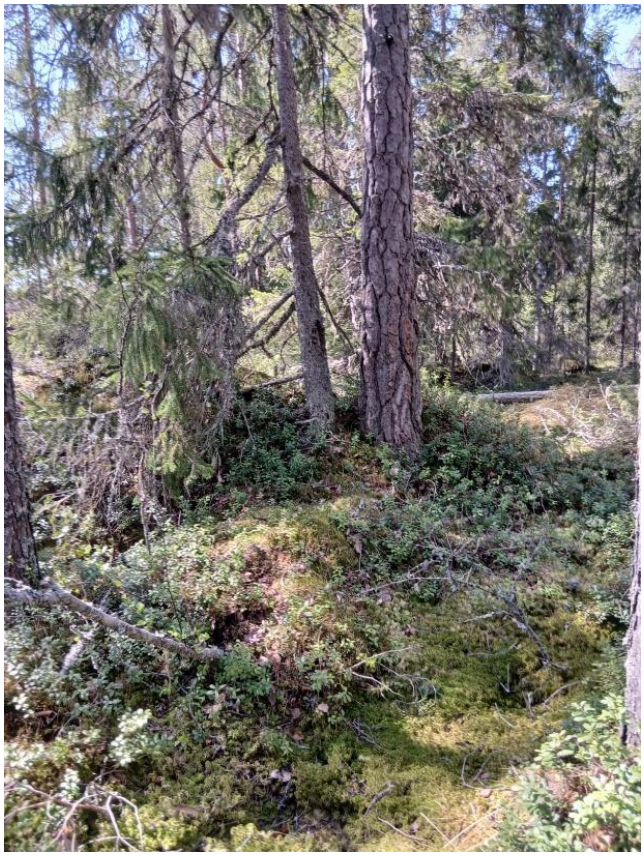
Jo kauan sitten ovat aseet onneksi vaienneet Navettomaassakin ja retkeilijä saa liikkua rauhassa. Kapeata kalliojuottia voi seurata linkkimastolta kilometrin matkan luoteeseen, missä kallio sukeltaa järviruokoviidakon peittämän vesijättömaan alle.

5.Hööpäkki

Hööpäkki on lähellä navettomaata, Meriporiin johtavan tien toisella puolen. Ruotsinkielinen nimi on ilmeisesti ollut Högbacka. Jyrkkäreunaisen kallion huipulla on laavu. Ylös johtavaa polkua on hieman paranneltu nousun helpottamiseksi. Hööpäkin hurjista laskuista kannettiin myös runsaasti suksenpalasia kotiin korjattavaksi

6. Helakallio

Ehkä yllättävin avokallio on Paloheimontien varressa vain muutama sata metriä Ahlaistentieltä. Kallio kasvaa metsää aivan huipulle saakka. 150-200 -vuotiaat petäjät ovat melkeinpä nähtävyys sinänsä. Maanomistaja on jopa rakentanut polun, jota pitkin kalliolle pääsee helposti. Kallion huipulla oli kolmiomittaustorni. Se purettiin, kun sateliittien käyttö yleistyi ja kolmiomittaus poistui käytöstä 1980-luvulta alkaen.

Näkymä Helakalliolta. Tämä Helakaĺliolla rämelaikussa kasvava mänty näyttää noin 200-vuotìaalta.

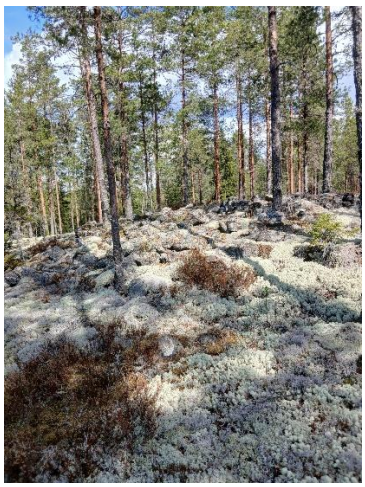
Helakallion nimi kertoo melko selvästi, että siellä on aikoinaan ylläpidetty ikivanhaa kevään-tuloon liittyvää helajuhla -perinnettä (helkajuhlat). Siihen kuuluivat helavalkeat, joita vieläkin poltetaan ainakin Pohjanmaalla. Parhaiten tunnetaan Sääksmäen Ritvalan Helkajuhla, jolla on tuhat vuotta vanha historia.

Ahlaisissakin näitä juhlia todennäköisesti on aikanaan pidetty. Juhlissa juotiin simaa ja tanssittiin.

Myös suksien korjaaminen loppui, kun puusuksista laskettelussa luovuttiin ja tilalle tulivat muoviset lyhyet minisukset, jotka kestivät rajuakin käyttöä.

7. Hiidenkiukaat

Röykkiöhautoja eli hiidenkiukaita on Ahlaisissa sekä pronssi- että rautakaudelta. Pronssikaudelta niitä on enemmän koska rautakauden lopulla kristinuskon leviäminen muutti hautaustapoja. On arveltu, että hiidenkiukaita kokosivat rantakallioille kalastuksella ja hylkeenpyynnillä eläneet kansat. Kuta tärkeämpi henkilö, sitä suurempi kiviröykkiö.

Vasemmanpuoleisen kuvan hiidenkiuas on Ahlaisten etelälaidalta.

Jos hautaan on pantu talousesineitä tai aseita, on ne tuhansien vuosien kuluessa ehditty kyllä varastaa. Joka tapauksessa esinelöydöt röykkiöhaudoista ovat harvinaisia.

Pronssikautiset haudat eivät voi olla alempana kuin noin 20 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Pronssikaudella tarkoitetaan ajanjaksoa, jona tarve-esineitä valmistettiin pronssista. Se oli Satakunnassa 1500 eaa -500 eaa.[2] Kun esineitä opittiin tekemään raudasta, alkoi Rautakausi, meillä 500 eaa -1300 jaa. Kaudet eivät siis olleet samaan aikaan kaikkialla, vaan ne kytkeytyvät teknologian kehitykseen.

Museovirasto ylläpitää karttaa, johon on merkitty kaikki kiinteät muinaisjäänteet, kuten hiidenkiukaat (muinaismuistot.fi). Niitä on Ahlaisistakin löydetty kolmisenkymmentä. Kartan avulla kiukaita onkin mukavaa etsiä.

[2] eaa; ennen ajanlaskun alkua; jaa; jälkeen ajanlaskun alun

8. Kivilouhokset

Niin runsaasti kuin kotiseutuamme onkin siunattu kivillä ja kallioilla, on meillä vain kaksi varsinaista louhosta, joista vain yksi on edelleen toiminnassa. Se on Isokorvessa. Toisen, noin 50 vuotta sitten käytöstä jääneen louhoksen kotiseuturetkeilijä löytää Pukkeen Lööholmasta

Kuvassa on Lööholman louhos.

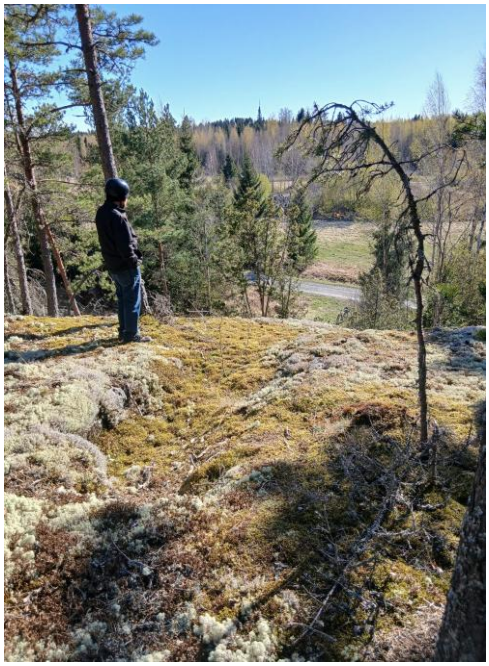
Ahlaisten kyläyhdistyksen kotiseutujulkaisut:

1. Kaunis Ahlainen: Siirtolohkareet. 2025.

2. Kaunis Ahlainen: Avokalliot ja siirtolohkareet. 2026.

Julkaisuiden pdf-versiot ovat ladattavissa sivulta

https://ahlaistenkylayhdistys.fi/matkailu/

Ahlaisten kyläyhdistys kutsuu tämän vihkosen myötä retkeilijöitä tutustumaan omaan koti-seutuun.

Hiidenkivien ja -kiukaiden lisäksi retkeilijä löytää laajoja avokallioita, hoidettua metsää mutta myös naavapartaista aarniota ja jättipuita.

On järviä, jokia sekä salaisia lähteensilmiä. Täällä myös metsä kohtaa meren, jonka ulappa ehkä tänään raivoaa vaahtopäisenä hornankattilana mutta huomenna jo välkehtii kauniisti auringon kilossa.

Tämä kaikki on meille tarjolla Ahlaisissa - ole hyvä!

Kaikki Suomessa olevat kiinteät muinaismuistot löytyvät osoitteesta https://muinaismuis-tot.info/.